

**CL. V. Ioannis Wamesii, I. C. Celeberrimi, In Academia
Lovaniensi Antecessoris Primarii, Responsorum Sive
Consiliorum De Iure Pontificio Tomus ...**

Wamesius, Johannes

[S.l.], 1643

De Consuetudine. Consilium X.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-98691](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-98691)

1 mandata fuit, c. *Studisti* De off. legati. * Et ut ex mandatis seu facultatibus Sedis Apostolicæ liceat d. Cardinali quascumque causas, etiam per Sanctissimum Dominum Papam delegatas, ad se avocare & alijs mandare; tamen quia id non voluit d. Cardinalis, l. *In ambiguo* de rebus dub. l. *Si genero* C. de iure dot. l. *Multum interest* C. *Si quis alteri vel sibi* &c. potior erit à Sede, quam Legato Sedis datus iudex. * Non enim abdicat à se potestatem Pontifex in ea provincia, ad quam Legatum cum amplissimis mandatis mittit; sed maiorem semper, quam concedat Legato, apud se retinet, c. *Dudum* vers. *nos igitur* de prob. lib. 6. sic ut in contentione vel in ambiguo, omnis dispositio & concessio Papæ pravealeat. Vnde quia data rescripti Reverendo Domino Abbati præferati, prior est rescripto Domini Cardinalis; potior quoque erit prioris rescripti causa, quod Dominus Cardinalis revocare non intendit præsertim quod rescriptum Domino Decano præferatum fuerit nullius momenti; impetratum scilicet nullâ factâ mentione prioris, c. *Ceterum* & ibi gloss. & doct. De rescript.

2 Neque obstat, quod utrumque per dictum Domicellum Wernherum sit impetratum: quasi sic non sit audiendus, propriam culpam prætexens, & quod utendo posteriore, priori renuntiasse videatur. Nam nulla hæc argui potest culpa; quia in impetratione posterioris à Cardinale impetrati, nullo dolo aut malitia usus est, sed necessitate urgente, labentibus jam fatalibus appellationis, cum longior mora fieret in remissione rescripti ex urbe Romana, posterius hoc à Cardinale impetravit: quo impetrato & præferato, prius demum ex urbe accepit: quo tamquam præiudicium posteriori, non à Papa, sed inferiore impetrato, faciente, utendum sibi putavit.

3 Quæ consideratio cessantis doli & malitiæ facit, etiam ut dici non possit Domic. Wernherus excidisse ab usu & utilitate utriusque rescripti: nam id tantum obtinet, cum dolo malo unus idemque plura contra eundem ad diversos Iudices impetrat rescripta, distrahendi ad versarij causâ, c. *Ex tenore* & ibi Ant. De Burzio n. 8. & alij De rescript. quod secundum prædicta hic in appellante constituit nequit, qui neque scivit impetratum prius rescriptum, cum posterius impetraret, sic ut in posteriore prioris non potuerit facere mentionem, neque eodem tempore utroque usus est: sed dimisso posteriore ad prius confugit, præsertim quod pars adversa suo avocatorio rescripto inutile fecerit posterius dicti Wernheri rescriptum. Vnde merito cessat dispositio c. *Ex tenore*, De rescript. ut ibi in simili notat Panormitanus. Neque etiam distrahendi adversarij ad diversa loca aut Iudices propositum habuit, tribunali solius Reverendi Domini Abbatis contentus. Hoc quoque metuens, ne stilus Curiae Apostolicæ ei aliquando obijceretur: & parum profutura esset sententia, si secundum se judicari obtineret, vel à Decano S. Petri Lovaniensis, vel à D. Decano B. Martæ Colonienfis; * quod causæ matrimoniales Episcopis seu eorum Officialibus committi debeant, c. *Causam matrimonij*, & alij Ant. De Burzio, & alij De off. & potest. iudic. deleg. c. 1. in fin. De consanguin. & affin. c. *Verledia* 25 dist. n. c. 1. De off. Archidiaconi c. *Specul.* tit. De rescript. §. *ratione formæ* vers. *nunc ad instruct.* & ut. de compet. iud. adit. Conf. Wamcl. Tom. 1.

§. 1. in princ. Felin. in rubric. De sponsal. & in c. 1. vers. *hic solus*, ut lite non contestata &c. quod ex prioris rescripto metuere non debuit, quia Episcopo Leodienti seu ejus Officiali subdeleganti directum est. Ita ut nihil obesse videatur, cur minus in hac causa Reverendus Dominus Abbas decernat se hujus causæ iudicem competentem.

De Consuetudine.

S. V. M. M. A. R. I. V. M.

Præcedentia.

1. Præcedentia quæstiones plerumque difficiles.
2. Injuria non est, facere, ut alij honores non decernantur.
3. Canonici Cathedrali Ecclesie Abbates & Monachos processionaliter precedere debent.
4. Erectio Ecclesiarum fieri debet sine damno aliarum.
5. Privilegiis in sic acceptandum, ut ius commune quam minimum laedatur.
6. Præcedentia fundatur ex antiquitate & prioritate temporis.
7. Historia probant.
8. Abbas Canonicos Cathedralis in consensu præcedit.

CONSILIVM X.

GRAVES plerumque & implacabili contentione plenissima esse solent, quæ de præcedentia & prerogativa in consensu & incesso nascuntur controversiæ: quæ, ut & omnis ambitio honorum, tamen ex Ciceronis sententia lib. 1. Offic. miserrima sint, ad juris tamen rationes referuntur, & ex iure definiuntur, l. 4. §. *ingressum* De offic. procons. & legati, l. 1. & 2. C. *Vi dignitas* ordo servetur lib. 12. l. *Vincumque* C. De proximis sacri sermior l. 1. & 2. D. De albo scribendo, l. *Spargi* §. *privilegijs* de decurion. ut nullâ ratione ad probum aliquod referri debeat Reverendo Domino Abbati ac Conventui Monasterij S. Bertini ordinis S. Benedicti in civitate Audomarenfi, hujus causæ Reis, quod se coram iudice Apostolico ad hoc specialiter delegato opponant intentioni Reverendorum Dominorum Decani & Capituli, olim Collegiæ nunc Cathedralis Ecclesie S. Audomari, hujus causæ Actorum, contendentium ad hoc, ut Rei ad processiones & Litanias publicas vocati, ad dictam Cathedralis Ecclesiam compareant, & ipsi Actoribus honoratiorem locum in consensu & incesso permittant.

Et hæc Reorum causa tanto probabilior est, quod petitores non sint, sed contradictores. Si quid enim in hac re probri est, id semper majus est ex parte illius, qui majores honores sibi decerni & attribui petit: quia ambitionis id est. † Injuriam autem nullam facit, qui facit quo minus alij honores decernantur vel deferantur, l. *Injuriarum* 13. §. *si quis de honoribus* De iur. iur. Consultissimum sanè erat, si hæc controversia in fumo, quod aiunt, suppressa fuisset per Reverendiss. D. Episcopum Audomarensem in cujus arbitrio & potestate est, ex decreto sacri œcumenici Concilij Tridentini, sess. 2. tit. De regul. & moral. c. 13. omnes de præcedentia quæstiones in sua diocesi ex æquo & bono componere, omni appellatione amotâ. Sed quoniam duplicem personam sustinet, utpote tam

B

Reo-

Reorum, quàm agentium caput: horum scilicet Episcopus, illorum Abbas; huius rei arbitrium à se amovit, causa ex delegatione Apostolica Eximio viro Domino & Magistro Matthæo Rukembolch V. l. Licentiato, Metropolitane Ecclesie tunc Canonico, nunc verò Decano commissam, illius hac in re expectanda est definitio. Ad cuius religionem, & animi motum instruendum, pauca quædam in medium adferemus, in quibus litis controversæ & decisionis præcipua fundamenta consistere putamus. Nam omnia quæ in quæstionem & disceptationem deducta, & pro maxima parte superflua sunt, singulatim excutere, non tantum non necessarium, sed etiam inutile est; & bene per dominos Advocatos causæ tractata & decisa dumtaxat repetere molesti esset tædij.

Habet sane in primo aspectu Actorum intentio magnam probabilitatem in utroque capite petitionis, seu intentionis, dum petunt Reos compelli accedere ad publicas processiones, & Actoribus loco cedere in concessu & incesu. Prius enim, non obstante exemptionis privilegio, aperte permittit dicti Sacri Concilij decretum, sess. 25. c. 13. * Posterius velut præjudicata Doctorem communiore & frequentiore opinione receptum est, quod scilicet Cathedralium Ecclesiarum non tantum Episcopus, sed etiam Canonici in præcedentia & prioritatem loci præferri debeant, non tantum Monachis, sed etiam Abbati monasterij, tunc cum processionaliter incedunt, *Panorm. in c. Decernimus, de iudic. & ibi Dec. n. 4. Bidd. in c. Pastoralis 28. De off. & potest. ind. deleg.* Cujus opinionis rationes latissime recenset Bartholomæus Chassan. in *Catal. gloria mundi consideratione 32.* Ita ut Actores fundatam in jure habere videantur intentionem; potissimum quia in erectione dictæ Ecclesie Audomarensis ex Collegiata in Cathedrali, expressè ei per Bullam Pontificiam concessa & attributa sint omnia privilegia præminentie, & prerogative Ecclesie Cathedralis: ita ut majoris dignitatis accessione, æqualitas, quæ olim inter hanc Ecclesiam, & hoc monasterium stare videbatur, sublata sit: & ex majore titulo Ecclesia monasterio, ut in alijs, ita quoque in præcedendo præcellere debeat.

Verum actus causæ, quæ magna & latè diffusa sunt, diligenter & maturè excussis, videtur Reorum oppositio & contradictio meliorem jure niti; idque ex paucis, istque efficacissimis rationibus. Et in primis quidem, quod ex hac nova Episcopatus Audomarensis per extinctionem, suppressionem, dismembrationemque Episcopatus Morinensis erectione, Reis huius causæ, seu eorum monasterio, aliud nihil ademptum sit, quàm quod directis & apertis, seu dispositivis verbis in Bulla erectionis continetur: * Ita enim Ioannes xxii. Pont. in c. ad Apostolatus De concess. præb. in Extravag. interpretatur suam erectionem & transmutationem Ecclesie Tholosane in Metropolitana, & aliarum Ecclesiarum in Cathedrali, c. *Salvator de præb. in Extravag. commun.* ut per eam aliarum dignitatibus, honoribus, & præminentijs detractum, aut ex ijs aliquid immutatum esse nolit; nisi quatenus tenor verborum Bullæ erectionis id continet. Sic enim convenit locorum & dignitatum dispositiones fieri, ut jura sua alijs singulis non detrahantur, sed inviolata servantur, c. *Quia monasterium De relig. da-*

mi. prout civili modo omnes hujusmodi gratiarum, & prerogativarum concessiones accipiendæ sunt; ut scilicet non redundant in alterius incommodum, l. *Sicut, De servit. l. Prætor ait §. si quis à Principe Ne quid in loco publ.* quia id solum concessum intelligitur, quod ad substantiam gratiæ & præminentie esse potest; & id minime, quod ad alterius vexationem vel juris diminutionem tendit, *Lucas De Penna in l. 1. c. De metropoli Beryto.* Ex quo rationis fonte procedit, quod Theodosius Imperator, d. l. 1. exornando Berytum civitatem dignitate Metropolitana, nihil voluerit detrabi Tyro de suo jure; sed quod utraque dignitate simili perfrueretur. * Generalitas quippe privilegij, & ipsum privilegium, sic semper restringitur, ne jus commune lædatur, si privilegium totaliter potest habere effectum, c. *Pastoralis 19. De privi.*

Cum ergo jus commune sit, ut jus alteri quæsitum non tollatur, d. §. *Si quis à Principe, c. Cum nostris 6. de concess. præben. c. Dudum 31. de decimis c. Ex tractum de auctorit. & usu pally;* nec Papa aut Imperator præsumatur in dubio velle tollere jus quæsitum etiam Iudæo, *Pauor. in c. Quæ in Ecclesiis 7. de constitut.* consequens est, nec sublatum videri: quia aliter dicendo oporteret fateri privilegium esse iniquum; quod cum supervenit vel detegitur, etiam si ab initio æquum fuit, revocari & cassari debet, l. *Ex f. & de vulg. & pupil. c. Suggestum 9. de decimis:* quanto magis in dubio saltem sic interpretari, ut iniquitatem nullam contineat. Et sic in proposito sublimatio seu erectio collegiata Ecclesie S. Audomari in Cathedrali, nullà factâ mentione aut derogatione privilegiorum, seu juris monasterij S. Bertini, non debet in aliquo diminueri ejusdem monasterij jura aut privilegia, hoc est in proposito, alternativam illam & vicissitudinariam præcedentiam, ab antiquo inter hanc Ecclesiam & monasterium servari solitam. Quæ antiqua consuetudo & observatio in omnibus, & potissimum in dubio, retinenda & servanda est, in constituendo & servando ordine vel paritate graduum inter homines. Ita ut quemadmodum Ecclesia S. Audomari adversus monasterium S. Bertini prius nullam prerogativam præterdere solebat, sed illi loco cedere, cum ad illam processionem causa ventum erat; & è diverso monasterium Ecclesie priorem locum deferbat in suo patronatu: ita quoque nunc utrumque & respectivè deferre debeat, non jure alicujus præminentie seu prerogative, sed jure velut honoris, familiaritatis, hospitalitatis & amicitie, in qua quisque advenientem honorificentius excipere, & honoris prerogativâ sine contentione dignari solet; in quo juris aut consequentie aliquod vinculum nullum est, l. *Qui iure familiaritatis 41. de acquiren. possess.*

Nec ulla est occasio necessaria, quæ hanc prerogativam ex erectione in Cathedrali omnino requiratur, vel sine qua jus Cathedralis Ecclesie subsistere non posset. Neque enim nulla erit Cathedralis Ecclesia, si hoc quoque non habeat, ut etiam Episcopali seu ordinaria jurisdictione omnimodò exemptis, in omnibus concessibus & incesibus loco honoratiore præferatur: quia hujusmodi præcedentia non est substantifica qualitas Ecclesie Cathedralis. Quod exemplo perverusto monasterij S. Genovevæ ejusdem Benedictini ordinis, & Canonice

Cath-

Cathedralis Ecclesiæ Parisiensis satis ex parte Reorum demonstratur: in quo servatur paritas illa, ad quam Rei se dimittere parati sunt, per observationem illius vicifitudinariæ præcedentiæ. Nec dura aut violenta dici potest hæc interpretatio, propter speciales exemptionis per longissimas successiones amplitudinem; eoque etiam porrectam (ut constat per exhibitas Bullas Pontificias) ut nec devotionis, præcui, aut processionum causa, statio aliqua Episcopo in Reorum monasterio, & monasterij patronatu permittatur; & sic nullum super sit argumentum, vel indicium subiectionis, unde plerumque præminentia & præcedentia fundamentum consilii solet. Ideoque quamvis per decretum generalis Concilij Tridentini exemptionis imponi videatur necessitas comparandi ad processiones generales, d. cep. 13. sess. 25. nihil tamen quoad jus consensu & incessu immutatum reperitur: ita ut merito antiqua observatio adhuc in observatione & imitatione esse debeat, l. *Sanctus* 27. C. de testam. & ea pro parte Actorum negata, dictum monasterium compelli non debeat ad comparandum in processibus generalibus; quasi per Agentes, debitum honorem comparentibus & accedentibus negantes, stet, quo minus venire possint; neque enim posse quis creditur, qui non potest salvo suo honore & existimatione, l. *Nepos* proculio 12. de verb. signif. Quæ observatio efficit, ut parum tribuendum sit testimoniis illorum, qui per Actores producti de Tornacensis, Atebatensis & Moruenensis Cathedralium Ecclesiarum prærogativa & præcedentia deponunt. Nam diversitas observationis diversitatem juris constituit; cum in his & similibus rebus non tam certa sit juris definitio, quam consuetudinis & observationis antiquæ consideratio, d. § *ingressum*.

Accedit, quod hic pro asserenda & retinenda hac paritate, & in paritatis executione, dicta vicifitudinaria præcedentia, plurima & inter illa duo præcipua (quæ sola referemus) concurrant, quæ sublimationem Ecclesiæ S. Audomari non patiuntur tam late evagari, ut exempti hujus monasterij sic se illi subijcere, & à gradu atque ordine suo decedere debeant. Et in primis quidem dicti monasterij summa antiquitas, quæ multis annorum centenariis Ecclesiæ S. Audomari superat: ut Rei tum per instrumenta, tum per historiarum extantium indicia apertissime probaverunt. * Quæ 6 sanè temporis prioritas & antiquitas in definiendis quæstionibus & controversijs, quæ de præcedentia suboriuntur, plurimum valet ad hoc, ut pro illis decidatur, qui ex origine & fundatione antiquiores sunt: ut qui tempore prior est, jure quoque potior sit, c. *Is qui auctoritate* de præben. libr. 6. l. 1. D. de albo scriben. aut si non potior, saltem non posterior.

Deinde concurrat hic dictæ Ecclesiæ prima origo, eaque talis, quæ hoc videtur exigere, ut Ecclesiæ monasterio, non monasterium Ecclesiæ ubique cedat: ex hoc scilicet, quod hæc Ecclesiæ velut colonia derivata & deducta sit ex dicto monasterio, per quendam Fridigofum Abbatem, modo satis improbabili; ut de hac re extantia instrumenta, & historia plenissime docent, parte quadam Monachorum tunc ad sæcularem Canonicorum statum

in dicta Ecclesiæ, cum bonis plurimis translata; idque adhuc ita, ut superioritas hujus monasterij in eandem Ecclesiæ aliqua retineretur; & in illius signum Conventuales dicti monasterij quatuor distinctis anni partibus seu diebus in eadem divinum officium peragere, & oblationes fidelium recipere possent. Quæ sanè originis & subiectionis consideratio hoc efficit, ut quemadmodum colonia Metropoli non tantum non præferri, sed nec adæquari debet, propter originis & majoritatis disparitatem; & tunc tantum adæquari, cum Metropolis dignitas ei ex privilegio Papæ vel Principis adijcitur, d. l. 1. C. de metr. Beryto: ita quoque hæc Ecclesiæ, quacumque etiam dignitate in successu temporis exornari eam contingat, huic monasterio tamquam suæ matri seu matri non præferri, sed ad summum tantum adæquari debeat; quam constat successu temporum semper retentam fuisse, si non in omnimoda, saltem in aliqua, eaque magna subiectione; ad meliorem aliquem statum reducta minus piâ illâ Fridigofii divisione & separatione, ut constat ex annalibus dicti monasterij. Ex quibus id quoque constat, hanc Ecclesiæ olim ex prima Sancti Audomari institutione fuisse tantum Capellam, & locum ad sepeliendos Monachos constitutum & dedicatum: quam sanè sic crescere & dignitatibus sic augeri, ut sit monasterij, cui subserviebat, caput cum omnimoda prærogativa prorsus absurdum & iniquum esset. † Quibus sanè annalibus, veteribus historiis, & antiquis libris hujus monasterij fides probationis adhiberi debet, c. *Cum causam* 13. & ibi Decius n. 7. de probat. præsertim reperiuntur in archivis publicis hujus monasterij; in quibus authentica instrumenta asservari, & cum ulus postulat, deponi solent, c. *Ad audientiam* 13. de præscript.

Quamobrem minus curandum est, quod in Bulla Calisti Secundi Papæ, confirmantis privilegia dicti monasterij, excipiatur reverentia Episcopi Canonica: nam illa ex sequenti Gregorij Noni simili Bulla restringitur ad Ecclesias & Capellas Episcopo lege diocesana subiectas; qualem constat tunc non fuisse Ecclesiæ Sancti Audomari in subiectione dicti monasterij S. Bertini, & inde dependentium Ecclesiarum seu Capellarum: ut proinde ex hujusmodi exceptione nihil assumi in proposito possit ad dictæ Ecclesiæ S. Audomari aliquam prærogativam asserendam; ne quod augmentum dicti monasterij à Pontifice impetratum fuit, ad illius diminutionem convertatur; quod à juris ratione alienum est, l. *Legata in mulier* 14. de adim. leg. Cum alioquin exceptio hujusmodi reverentiæ Episcopalis simpliciter accepta, etiam dicti Gregorij Noni constitutione cessante, nihil in proposito facere possit ad constituendam prærogativam, quam Actores in hac causa sollicitè aucupantur: nam ea exceptio solum Episcopum respicit, non etiam Cathedralis Ecclesiæ Canonicos; quorum nulla reperitur facta mentio in dicta exceptione; ita ut virtute exceptionis exemptio & prærogativa dicti monasterij stet inconcussa contra ceteros, nec possit illa per consequentiam ad Canonicos ejusdem Ecclesiæ trahi, Decius & alij in l. 1. de regul. jur. 6. Unde etiam est, quod passim traditur, Abbatem in consensu præferri Canonicis Cathedralibus, etiam si Episcopo loco cedere debeat,

beat, Dominio: in c. final. de offic. & potest. Ind. del. lib. 6. Decretum in cap. Decernimus 2. n. 4. de iudicis.

Quamobrem, præmissis, aliisque, quæ per scripturas Dominorum Advocatorum in hac causa exhibitæ latissimè deductæ sunt, & à quorum repetitione, ut benè & exactè collocatorum, abstinemus, attentis; attento quoque, quòd monasterium Rei partes sustineat, ideoque favorabilius sit, l. Favorabiliores 125. De R. I. in re præsertim obscura, c. Cum sint 11. De reg. iur. in 6. & in ea, quæ sine verecundia, pudore, imò sine probro & ambitionis nota non pcti. sed honestè retineri potest; & quòd accessionem huiusmodi novæ dignitatis, ex erectione simplicis collegiæ in Cathedralē, Auctores reputare debeant pro adventitio lucro, cui minùs, sed magis repetitioni & maximè retentioni favendum est, l. In eo quod 33. De R. I. attento denique, quòd non facile recedendum sit ab his, quæ semper certam formam & interpretationem habuerunt, l. Minime 23. De legib. nec hæc antiqua observatio sine scandalo facile immutari, facillimè retineri possit; existimo Venerabilis Domini iudicis officium esse, ut sententiam ferat secundum conclusionem pro parte Reorum propositam.

De Consuetudine.

S V M M A R I U M.

Consuetudine sustineri holographum testamentum.

1. Testamenta holographa abrogata.
2. Holographa testamenta ex consuetudine valere possunt.
3. 5. Militum holographum testamentum valere: ut & Clericorum ex consuetudine.
4. Testamentum secundum loci consuetudinem factum ubique valet.

CONSILIUM XI.

QUÆ pro sustinenda ultima voluntate eximij D. Caroli Nicquet magno opere & labore congestit Consultissimus D. Petrus Oranus, non hoc tantum merentur, ut quam ille in eam rem adversus alios illius sanguine hæredes impendit operam, per nos subscriptione nostrâ approbati debeant; sed id quoque efficiunt, ut à nemine perlegi possint sine evidente nota & reprehensione pudoris & verecundie eorum, quibus liberali animo per eandem ultimam voluntatem reliquit ea, quæ in fundis & redditibus habuit in comitatu Namurcensi; quatenus eadem illa bona beneficio consuetudinis seu juris municipalis Comitatus Namurcensis, omisâ causâ testamenti, sibi asserere, quàm dictæ testatoris liberalitati adscribere, & ex testata illius successione accepto ferre malunt: eo solo prætextu, quòd inter patrias leges dicti Comitatus Namurcensis ad probationem & approbationem testamenti requiri videantur vel duo testes, vel unus Notarius cum uno teste, aut loco Notarij præter unum testem Curatus seu Pastor loci; & quòd coram curia, cui bona Namurcensia subjacent, non approbatum testamentum sit nullum & nullius valoris, quòdque in eo periculo nullitatis & invaliditatis versetur hæc Venerandi Domini testatoris ultima voluntas, quæ nullo Notario, nulloque teste adhibito, holographa dicti testatoris manu

dumtaxat inventarij descripta: ut hæc ratione à se excutiant onus legati seu fideicommissi, quòd propter illa bona ipsæ hæredibus eadem testatâ voluntate inposuit, studiorum, quæ illum ad tantam dignitatem evehunt, favore. Sed ut hæc ex liberali, parumque grato animo proficiantur, ita quoque facillimè discuti & averti possunt. * Tamen enim Iustinianus in compositione Codicis, sub auspicijs nominis sui, ex Gregoriano, Hermogeniano, & Theodosiano Codicibus, non satis probasse videatur ejusdem Theodosij Valentiniani filij novellam Constitutionem, lib. 2. Novell. Theodosij & Valentiniani tit. 2. de testam. quâ velut abrogata antecedente sua constitutione de tam solemni testamentorum conficiendorum solemnitate, (quam Iustinianus in suum Codicem transtulit, l. Hac consultiſſima 21. c. De testam.) cuique permiserit, ut nullis adhibitis testibus, testiumque subscriptionibus & signis, confecto testamento, ultima cujusque voluntas effectum fortiretur (cujus juris, ut totius Codicis Theodosiani, usum etiam post editum Iustiniani Codicem constat, in Occidente præsertim, diu retentum esse, ex notis cujusdam Papiani & Aniani sub Gothorum Imperio;) hoc tamen apertum & manifestum est, per Iustinianum apertâ aliquâ constitutione dictam novellam constitutionem, ut irrationabilem, improbatam aut abrogatam non esse, * ut in holographo testamento usus & consuetudo, quibus locis ita tentata est, improbari non possit, l. 1. c. 2. Quæ sit longa consuet. Prout etiam nova constitutio, quæ in usum non tantum non recepta, sed contrario usu rejecta est, vires nullas habet adversus sic in usu rentam aut postea superinductam contrariam vel detrahentem juri novo consuetudinem aut legem municipalem, Gloss. in d. l. 1. c. Quæ sit longa consuet. Alex. consil. 132. Vasa facti narratione vol. 1. ita ut specialis lex vel consuetudo patriæ in generali constitutione pro exceptione non raro ponatur, l. Si non speciali 9. c. De testam.

Vnde etiam est, quòd militum testamenta holographa, etiam nullis testibus adhibitis, nullâ aliâ publicatione, quàm testatione manus propriæ, sustineantur, d. l. Hac consultiſſima 5. ex imperfecto, l. ason. consil. 195. Præsuppositis vol. 2. & ex communiori Doctorum opinione, quæ inter liberos vel ad piam causam scripta sunt testamenta, l. ult. c. Famil. eras. c. cum tibi de testam. Ad quorum exemplum cum obtinuerit & invaluerit consuetudo in Clero Leodiensi, ut holographa testamenta omni jure valeant, & ad effectum perducantur; meritò quoque probari debet hæc hujus Venerandi Domini testatoris sic propriâ manu scripta, quamvis aliter non publicata, ultima voluntas: potissimum ad sustinendum hoc pium legatum pauperibus scholasticis relictum, Bald. consil. 184. Municipali lege vol. 5. Paul. Paris. consil. 46. Primum testamentum n. 23. vol. 3. Quod tam multis vivis, & concludentibus rationibus per Dominum Oranum in præcedente consultatione deductum, alijs pluribus deducere aut demonstrare ut non possumus, ita quoque superfluum esse putamus, satisque in proposito esse, quòd de scriptura hujus testatoris nulla sit controversia; & illam illius esse, etiam hi, qui illi vires detrahere conantur, satis confiteantur; & omni-